

УДК 821.161.2.09:82-312.9

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/100-24>**Світлана КРЮЧКО,***orcid.org/0009-0009-7275-1974**викладач кафедри загального мовознавства та іноземних мов
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна) svitlana.kriuchko@nupp.edu.ua*

СЛОВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ІСТОРІЇ: АЛЬТЕРНАТИВНИЙ НАРАТИВ У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ КОЖЕЛЯНКА

У статті теоретично обґрунтовано та практично перевірено роль слова як інструменту переосмислення історичної реальності у творчості Василя Кожелянка. Особлива увага приділяється аналізу альтернативного наративу як художнього прийому, що дозволяє авторові моделювати варіативні версії історичного розвитку, переосмислювати національну пам'ять і розвінчувати усталені історичні міфи. Розглянуто специфіку поєднання іронії, сатири та постмодерної гри з історичними фактами, що характерні для прози Василя Кожелянка. З'ясовано, що мовні засоби у творах автора виконують не лише естетичну, а й ідеологічну функцію, сприяючи формуванню критичного мислення читача та відкриваючи простір для альтернативного бачення минулого. Важливість літературознавчого осмислення цієї теми зумовлена суспільно-естетичною значущістю творчості Василя Кожелянка, виховним потенціалом, зокрема для молоді, його альтернативних історій, новаторством прози, недостатньою науковою розробкою цієї проблеми на сьогоднішній день в українському літературознавстві. Окрему увагу приділено інтертекстуальності, символічності образів і мовним стратегіям автора, що поглиблюють інтерпретацію історичного досвіду. Дослідженням підтверджено, що актуальними аспектами є проблеми національного коріння, становлення нації, подальших напрямів її розвитку. Жанрово-видові експерименти дозволяють не просто застосувати традиційний ігровий підхід до трактування історії, який визначає її як поле для експериментів, пошуку, нових відкриттів, а створювати віртуальні постмодерні світи. Ці особливості свідчать про потужне становлення альтернативної історії як окремого різновиду сучасної української фантастики та одного з найбільш перспективних її піджанрів. Адже саме в ній, на відміну від інших фантастичних жанрів, відбиваються будь-які суспільні, політичні, економічні, світоглядні зміни. У результаті дослідження доведено, що творчість Василя Кожелянка є важливим прикладом літературного осмислення історії через призму художньої умовності, де слово виступає ключовим засобом трансформації історичного дискурсу.

Ключові слова: альтернативна історія, наратив, художнє слово, історична пам'ять, національна ідентичність, жанр.

Svitlana KRIUCHKO,*orcid.org/0009-0009-7275-1974**Lecturer at the Department of General Linguistics and Foreign Languages
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"
(Poltava, Ukraine) svitlana.kriuchko@nupp.edu.ua*

THE WORD AS A TOOL FOR HISTORY REINTERPRETING: AN ALTERNATIVE NARRATIVE IN THE WORKS OF VASYL KOZHELIAKO

The article provides a theoretical substantiation and practical analysis of the role of the word as a tool for reinterpreting historical reality in the works of Vasyl Kozhelianko. Particular attention is paid to the analysis of the alternative narrative as an artistic device that enables the author to model multiple versions of historical development, reconsider national memory, and deconstruct established historical myths. The study examines the specific features of combining irony, satire, and postmodern play with historical facts, which are characteristic of Kozhelianko's prose. It is determined that linguistic means in the author's works perform not only an aesthetic but also an ideological function, contributing to the development of readers' critical thinking and opening space for alternative interpretations of the past. The relevance of this topic is determined by the socio-cultural significance of Vasyl Kozhelianko's works, the educational potential of his alternative stories – particularly for young audiences – the innovative nature of his prose, and the insufficient scholarly attention to this issue in contemporary Ukrainian literary studies. The research confirms that key thematic aspects include issues of national roots, nation-building, and the further directions of national development. Genre and stylistic experimentation allows not only for the application of a traditional interpretative approach to history as a field of experimentation, exploration, and discovery, but also for the creation of virtual postmodern worlds. These features indicate the active development of alternative history as a distinct branch of contemporary Ukrainian speculative fiction and one of its most promising subgenres. Unlike other genres of fiction, alternative history reflects a wide range of social,

political, economic, and ideological transformations. The study demonstrates that Vasyl Kozheliianko's works represent an important example of literary reinterpretation of history through the prism of artistic convention, where the word functions as a key instrument for transforming historical discourse.

Key words: *alternative history, narrative, literary word, historical memory, national identity, genre.*

Постановка проблеми. У сучасному гуманітарному дискурсі особливої актуальності набуває питання переосмислення історії, яка часто подається не як сукупність об'єктивних фактів, а як певна інтерпретація подій. Традиційні підходи до висвітлення історичного минулого дедалі частіше переглядаються, що зумовлює потребу в дослідженні альтернативних способів його осмислення, зокрема в художній літературі. Творчість Василя Кожелянка є показовою в цьому контексті, адже вона пропонує оригінальні моделі альтернативної історії, у яких слово виступає не лише засобом зображення, а й інструментом інтерпретації та переосмислення історичних подій. Водночас у науковому просторі залишається недостатньо дослідженим питання про те, як саме за допомогою мовних і художніх засобів автор створює такі альтернативні версії історії читачем. Отже, проблема дослідження полягає у з'ясуванні ролі слова як ключового інструменту переосмислення історії у творчості Василя Кожелянка, а також у визначенні особливостей альтернативного наративу як способу критичного осмислення усталених історичних уявлень і формування нових смислів.

Аналіз досліджень. У сучасній Україні альтернативна історія лише набуває розвитку. Науково-популярними працями займається Дмитро Шурхало, який запропонував український варіант назви – «якбитологія». Художні твори у цьому жанрі створили Олександр Ірванець (романи «Рівне/Ровно») і Василь Кожелянко (романи «Дефіляда в Москві», «Тероріум», «Людинець пана Бога», «Третє поле»). Цю проблему висвітлювали такі вчені, як А. Аністратенко, О. Лілик, М. Ільницький. У працях українських літературознавців увага зосереджується здебільшого на жанрово-стильових особливостях творів Василя Кожелянка. Водночас аналіз наукових праць свідчить, що, попри наявність досліджень жанрових, поетичних і ідейно-тематичних аспектів творчості письменника, недостатньо уваги приділено саме ролі слова як інструменту формування альтернативного наративу. Потребує подальшого осмислення питання мовно-стилістичних механізмів, за допомогою яких здійснюється переосмислення історії.

Мета статті полягає у дослідженні сутності, змісту і форми наративу альтернативної історії в українській літературі, його специфіку та функ-

ції як самостійного виду мистецтва, виокремлення слова як інструменту переосмислення історії.

У статті використовуються такі **методи дослідження**: використано методи аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації, загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації, літературознавчі методи: біографічний, культурно-історичний, системний, філологічний, аналіз літературно-художнього тексту.

Виклад основного матеріалу. В основі альтернативної історії як літературного жанру лежить теорія багатоваріантності історичного розвитку, не зумовленості його якимось сенсом, спрямуванням чи метою (Краснова, 1998: 45). Цей підхід вимагає перегляду традиційних лінійних причинно-наслідкових концепцій розвитку, концепції історичного детермінізму й теорії історичного прогресу.

У таких творах обов'язковим елементом сюжету є зміна історії в минулому. За ідеєю автора, у певний момент історії з якоїсь причини, як варіант, у результаті втручання зовнішніх сил (наприклад, прибульців з майбутнього), або випадково, трапляється щось діаметрально протилежне до того, що насправді відбувалося в минулому. Те, що трапилося, може бути пов'язане із загальновідомими історичними подіями і особами, а може здаватися несуттєвим (Зарубицька, 1996: 25). Проте в результаті цієї зміни відбувається «розгалуження» історії – події починають розвиватися за іншим сценарієм.

Основними завданнями *альтернативної історії* є: аналіз варіантів історичного розвитку народів, країн, людства; дослідження причин неможливості варіантів розвитку народів, країн, людства; з'ясування впливу історичного випадку на історію; характеристика взаємовпливів історичних фактів; визначення впливу персоналій на історію (Аністратенко, 2013: 18).

У таких творах обов'язковим елементом сюжету є *зміна історії в минулому*. За ідеєю автора, у певний момент історії з якоїсь причини, як варіант, у результаті втручання зовнішніх сил (наприклад, прибульців з майбутнього) або випадково, трапляється щось діаметрально протилежне до того, що насправді колись відбувалося. Те, що трапилося, може бути пов'язане із загальновідомими історичними подіями й особами, а може здаватися несуттєвим. Проте в результаті цієї зміни відбувається

«розгалуження» історії – події починають розвиватися за іншим сценарієм (Марко, 1999: 39).

Принциповими для альтернативної історії є *три положення*:

1) до точки розходження історія, що описується у творі, повністю відповідає реальній історії нашого світу (тобто альтернативна історія не може базуватися лише на гіпотезах, у творі повинні брати участь реальні історичні персонажі);

2) альтернативна історія – це історія людства;

3) якщо у творі використовується прийоми з паралельним світом, віртуальною реальністю, то вони мають бути ідентичними історії нашого світу до точки розходження.

Дослідники розрізняють *чисту альтернативу* і *псевдоальтернативу*: перший тип творів описує можливий розвиток подій і їх наслідки реалістично; у другому випадку причиною розходження з реальною історією є пришельці з майбутнього (стосовно часу дії у творі), прибульці з космосу, якісь давні книги (Зарубицька, 1996: 78). Чиста альтернатива (реалізм) – це справжня альтернативна історія; псевдоальтернатива зустрічається частіше й інколи практично не відрізняється від чистої (коли мовиться про можливий розвиток подій і їх наслідки).

Основоположником жанру альтернативної історії вважається римський історик Тіт Лівій, котрий описав можливу історію протистояння Риму й імперії Олександра Македонського, передбачивши, що Македонський не помер у 33-річному віці, а продовжив жити і правити своєю імперією (Зарубицька, 1996: 12). У XX ст. з'явився термін «альтернативний світ», який уперше вжив англійський письменник Ісаак Дізраелі в збірці «Про історії подій, що ніколи не відбувалися». Справжнє народження альтернативної історії відбулося після закінчення Другої світової війни, у 60 – 70-х рр. XX ст., коли сталися зміни в духовній сфері людей: переосмислення довоєнної системи цінностей, витіснення інтернаціоналізму й революційності патріотизмом і романтикою боротьби (Ільницький, 2012: 10). Родоначальником «альтернативної історії» в Україні вважається Василь Кожелянко з дебютним романом «Дефіляда в Москві» (1997), який згодом перевидавався п'ять разів. Митець звертається до чистої альтернативної історії (це стосується всіх його романів «дефілядної серії»). Ось власні свідчення автора: «Після «Дефіляди...» я написав роман з реальної історії – «Конотоп». Це твір з реальної історії, але зі зміщенням часу, в епіцентрі битви діє журналіст, який повідомляє про гарячі події в різні газети – українські, комуніс-

тичні, націоналістичні і так далі, з цих фрагментів вимальовується загальна цілісна картина. А продовженням «Дефіляди...» є швидше мій третій роман – «Людинець пана Бога». Людинець – за аналогією до слова «звіринець». В цьому творі я виходжу з того, що Україна здобула незалежність у 1941 році (за «Дефілядою...»)» (Свченко, 2005: 8). У цьому жанровому контексті вчені прочитують і «Ефіопську січ» – один із християнських романів в сучасній українській літературі, до того ж філософський, позачасовий, позаісторичний (Гундорова, 1997: 112). Автор малює альтернативну історію Другої світової війни (що було б, якби?) і ймовірно розгортання подій за певних обставин (що буде, якщо?), у чомусь прямуючи до формату роману-вестерна. У рамках цієї ситуації постає гротескне карнавальне дійство: «...перший збій дала погода – золоте арійського сонця на блакитному небі, як вчив талановитий фантаст Геббельс, не було, натомість безперервно йшов холодний мерзенний дощ впереміш з мокрим снігом. Після першої години стояння війська – невиспані й голодні – почали міняти зовнішній вигляд. В есесівців зів'яли хвацько вип'яті «качкою» картузи, білі нитяні рукавиці німецьких моряків стали брудно-сірими; дуже смішним зробилося півняче пір'я на капелюхах італійських берсальєрів <...>, у румунів сталася інша біда – напередодні їм було видано новенькі, неношені і якісь зеленуваті парадні шинелі. З фарбою щось там вийшло непередбачуване, словом, вона виявилась неводостійкою, і невдовзі румунський батальйон вже стояв по кісточки в зеленій воді...» (Кожелянко, 2000: 140). Ще більша «показушність» виявилася під час самого «дефілядства», що своїми ознаками нагадує не напад, а поразку, надто якщо взяти до уваги ту ненависть, яку почували одні до одних учасники дійства. Але автор розраховує на подібне сприйняття: *комізм і парадокс* – це основні його прийоми, які доповнює *принцип дзеркальності*, коли потрібно сприймати з розрахунку на можливість її варіанту за інших обставин (Ільницький, 2012: 11). Зміщення часово-просторових площин у гротескний спосіб передає стан перманентної невизначеності й «багатовекторності», що ставить Україну між кимось і чимось, а не на своє власне місце в конкретному історичному часі. Крім цього, воно характеризує стан психологічної нестабільності, коли явне переплітається з ірреальним, переміщується в сон чи інші закутки підсвідомості й навпаки (Краснова, 1997: 89). В. Кожелянко майстерно передає цей стан психічного пограниччя, перетворюючи його

в засіб концептуального виміру історичних фактів і явищ. Іноді ж його карнавальні прийоми, породжені грою уяви, насправді містять у собі пастку для читача, бо ведуть його в неочікувану сферу, що не піддається раціональному витлумаченню. Іноді його карнавальні прийоми, породжені грою уяви, насправді містять у собі пастку читача, бо ведуть його в неочікувану сферу, що не піддається раціональному витлумаченню.

І все ж чи маємо ми сприймати альтернативну історію тільки як на іронію над національними ідеалами? На такі питання наштовхують роздуми Тамари Гундорової над рисами української постмодерної прози взагалі і романом В. Кожелянка «Дефіляда...» зокрема: «В українському постмодернізмі заявляє про себе спроба переформулювати лінійну послідовність історії (Гундорова, 1997: 158). Зокрема через підміну її не ієрархічним, а синхронізованим колажем з історичних дискурсів. Автор іронізує, здається нам не тільки над культурологічними міфами й ідеалами України, а й багато над чим іншим, до того ж, як підсумовує сама дослідниця, карнавалізація й пародійність злиття високих і низьких форм літератури «служать оболонкою культурологічних студій та інтелектуальних колізій у творах українських постмодерністів» (Гундорова, 1996: 357). Науковці говорять про «цикли» альтернативних історій у письменника, як-от «дефіляда» серія романів. Сам В. Кожелянко тут стояв на такій позиції: «Я би не сказав, що пишу свої твори для того, щоб переосмислити історію. Основне завдання – написати цікавий твір. Але як письменник, я можу обирати собі матеріал. Так сталося, що я вибрав історію. Письменник може обирати будь-що... Я не хотів дражнити історію. Хотів написати твір, де матеріалом була би історія. А для того, щоб він був цікавий, я здійснив власну інтерпретацію. Взагалі, мені дуже цікавий жанр «альтернативної історії» (Цвик, 2009: 11). Тобто він почувається органічно в такій художній системі творення, по-мистецьки мислить у жанрі альтернативної історії, а вже романи можуть між собою так чи так взаємодіяти й навіть укладатися в цикли.

Визначним у творчому доробку письменника є також роман «Тероріум». Критики назвали цей твір політичною фантазмагорією з упізнаваними персонажами, історією – анекдотом, або розгорнутим анекдотом. На нашу думку, роман є метафорою усієї української історії XX – початку XXI ст.; пародією на вітчизняну минувшину і проекцію на невеселе майбутнє. Цей твір не є класичним прикладом альтернативної історії; письменник нібито конструє українське майбутнє зі шма-

точків сучасного і минулого; він рідко спирається на реальні історичні факти, більше використовує символи і асоціації (Лілик, 2013: 31). Критики пов'язують цей факт з професійною діяльністю автора: політичний журналіст-аналітик вдало помічав звичайні метаморфози українського абсурду. Аналізуючи минуле й сьогодення, змушував читачів замислитись. Характерною рисою стилю письменника є журналістський песимізм і постмодерністський сміх. Порушується і проблема вітчизняного письменництва: класик української україномовної літератури. Цікавою є й сама назва твору «тероріум», яка одразу здається цілком очевидною, оскільки асоціюється з тим масштабним терором, який проводить влада для того, щоб тримати народ в покорі, а водночас з терористичними методами боротьби ювелірів. Проте поступово з'являється інша думка: лише однією буквою назва відрізняється від «тераріуму», що означає приміщення для утримування земноводних, плазунів і гризунів з метою спостереження за їхнім життям (Лілик, 2013: 33). Зауважимо, що в жанрі «якбитології» (назва Д. Шурхала) виступають і інші вітчизняні літератори: Олександр Ірванець із романом «Рівне/Ровно», якоюсь мірою Ю. Щербак у творах «Час смертохристів: Міражі 2077 року» та «Час Великої Гри: Фантоми 2079 року» (Свченко, 2005: 279).

Експериментування В. Кожелянка з різними видами й жанрами у своїх романах надає їм оригінального звучання й водночас ускладнює процес жанрової диференціації його творів. Це стосується й інших представників сучасної постмодерної прози, які використовують засоби альтернативного моделювання історії, поєднуючи їх з різножанровими елементами й прийомами, з метою створення власних світів, де відповідно до авторського бачення моделюються історичні моменти, ключові для розуміння того чи іншого сучасного процесу. (Гундорова, 1996: 120). Творчість В. Кожелянка підтверджує факт шукання сучасною українською прозою нових шляхів осмислення складних і болючих проблем сьогодення в руслі загальноєвропейської художньої практики, але без відриву від національного ґрунту й літературного процесу (Богайчук, 2005: 87). Письменник художньо досліджує проблематику нашої боротьби за визволення, Другу світову війну та інші історичні процеси, намагається створити їхні варіанти розвитку й підкреслити набуті чи втрачені можливості для всіх суб'єктів історії. Він акцентує переможні миттєвості української минувшини, змінює історію так, щоб показати Україну одним із ключових гравців на світовій сцені.

Висновки. У результаті дослідження з'ясовано, що творчість Василя Кожелянка репрезентує оригінальну модель переосмислення історії, у якій слово виступає ключовим інструментом формування альтернативного бачення минулого. Автор не лише відтворює історичні події, а й активно їх інтерпретує, пропонуючи варіативні сценарії розвитку та спонукаючи читача до критичного осмислення усталених історичних уявлень.

Доведено, що альтернативний наратив у творчості письменника функціонує як ефективний засіб деконструкції офіційних історичних версій. Завдяки використанню іронії, сатири, пародії та постмодерної гри з текстом, автор створює багатовимірний художній простір, у якому поєднуються фактичне й вигадане, що сприяє формуванню нових смислів і підходів до розуміння історії. Його романи стали одною з перших вдалих спроб створення українського фентезі з присмаком «віртуального реваншу» за поразки українства в реальній дійсності. Жанрово-видові експерименти дозволяють не просто застосувати традиційний підхід до трактування історії, який визначає її як поле для експериментів, пошуку, нових відкриттів, а створювати віртуальні постмодерні світи. Ці особливості свідчать про потужне становлення альтернативної історії як окремого

різновиду сучасної української фантастики та одного з найбільш перспективних її піджанрів. Адже саме в ній, на відміну від інших фантастичних жанрів, відбиваються будь-які суспільні, політичні, економічні, світоглядні зміни. І період межі ХХ й ХХІ століть є досить багатим ґрунтом для активного розвитку даного різновиду. Дослідження альтернативної історії дозволить глибше зрозуміти особливості української фантастики та її роль у сучасному літературному процесі.

Встановлено, що слово в прозі Василя Кожелянка виконує не лише естетичну, а й когнітивну функцію, виступаючи засобом впливу на історичну пам'ять і національну ідентичність. Через мовно-стилістичні засоби автор моделює альтернативні картини світу, які відкривають можливість для переоцінки історичного досвіду та його сучасного осмислення. Альтернативна історія як літературний жанр є надзвичайно важливим явищем в українському літературознавстві. Письменники наполегливо перетворюють події, що насправді мають швидкоплинний характер, на головні віхи української історії. Вони наголошують переможні миттєвості української минувшини. Альтернативно вони змінюють історію так, щоб наголосити: Україна є одним із ключових гравців на світовій сцені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аністратенко А. В. Спогад про майбутнє: творчість Василя Кожелянка в сучасних контекстах. Чернівці : Місто, 2013. 136 с.
2. Аністратенко А. Публіцистичний аспект романістики В. Кожелянка. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. праць. Ужгород, 2011. Вип. 15. С. 17–21.
3. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис. 1996. 633 с.
4. Богайчук М. А. Кожелянко Василь Дмитрович. Література і мистецтво Буковини в іменах : словник-довідник. Чернівці, 2005. С. 130.
5. Гундорова Т. Дискурсія українського модерну. Постмодерна інтерпретація : дис. ... д-ра філол. наук. Київ, 1996. 373 с.
6. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Львів : Літопис, 1997. 297 с.
7. Добрянський А. Василь Кожелянко. Письменники Буковини другої половини ХХ століття : хрестоматія. Чернівці, 2003. С. 366–367.
8. Євченко О. В. Класична антиутопія і роман О. Ірванця «Рівне / Ровно / Стіна. Нібито роман». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. Вип. 24. С. 277–281.
9. Ільницький М. Що було б, якби?.. Що буде, якщо?.. Альтернативна історія В. Кожелянка та антиутопія Ю. Щербака. *Літературна Україна*. 2012. № 4. С. 10–11.
10. Кожелянко В. Д. Дефіляда в Москві. Львів : Кальварія, 2000. 192 с.
11. Кожелянко Василь. Письменники України : довідник. Дніпропетровськ, 1996. С. 129.
12. Краснова Л. До проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору. Дрогобич, 1997. 148 с.
13. Лілік О. У просторі сучасної альтернативної історії: матеріали до вивчення роману Василя Кожелянка «Тероріум». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2013. № 3. С. 30–34.
14. Марко В. Основи аналізу літературного твору. *Дивослово*. 1999. № 10. С. 38–41.
15. Цвик Л. Вулиця автора «Дефіляди» : (про В. Кожелянка). *Урядовий кур'єр*. 2009. 18 лют. № 29. С. 13.

REFERENCES

1. Anistratenko A. V. (2013) Spohad pro maibutnie: tvorchist Vasylia Kozheliianka v suchasnykh kontekstakh. [A memory of the future: the works of Vasyl Kozheliianko in modern contexts] Chernivtsi: Misto, 136 s. [in Ukrainian].
2. Anistratenko A. (2011) Publitsystychnyi aspekt romanistyky V. Kozheliianka. [Publicistic aspect of V. Kozheliianko's novels] Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva: zb. nauk. pr. Uzhhorod. 15. 17–21. [in Ukrainian].
3. Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st. [Anthology of world literary criticism of the 20th century] / Lviv. derzh. un-t im. Ivana Franka. Tsentr humanit. doslidzh., Nauk. t-vo im. Shevchenka; za red. M. Zubrytskoi. Lviv : Litopys. 1996. 633. [in Ukrainian].
4. Bohaichuk M. A. (2005) Kozheliianko Vasyl Dmytrovych. [Kozheliianko Vasyl Dmytrovych] Literatura i mystetstvo Bukovyny v imenakh: slovnyk-dovidnyk. Chernivtsi. 130. [in Ukrainian].
5. Hundorova T. (1996) Dyskursiia ukrainskoho modernu. Postmoderna interpretatsiia [The discourse of Ukrainian modern. Postmodern interpretation]: dys. d-ra. filol. nauk. Kyiv. 373. [in Ukrainian].
6. Hundorova T. (1997) Proiavlennia slova. Dyskursiia rannoho ukrainskoho modernizmu. [The manifestation of the word. Discourse of early Ukrainian modernism] Lviv: Litopys. 297. [in Ukrainian].
7. Dobrianskyi A. (2003) Vasyl Kozheliianko. [Vasyl Kozheliianko] Pysmennyky Bukovyny druhoi polovyny XX stolittia: khrestomatiia. Chernivtsi. 366–367. [in Ukrainian].
8. Yevchenko O. V. (2005) Klasychna antyutopiia i roman O. Irvantsia «Rivne / Rovno / Stina. Nibyto roman». [Classical dystopia and the novel by O. Irvanets 'Rivne/ Rovno / The wall. Supposedly a novel.] Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. 24. 277–281. [in Ukrainian].
9. Ilnytskyi M. (2012) Shcho buło b, yakby?.. Shcho bude, yakshcho?.. Alternatyvna istoriia V. Kozheliianka ta antyutopiia Yu. Shcherbaka [What would happen if? What will happen if? Alternative history of V. Kozheliianko and dystopia of Yu. Scherbak] Literaturna Ukraina. 4. 10–11. [in Ukrainian].
10. Kozheliianko V. D. (2000) Defiliada v Moskvі. [Defilade in Moscow] Lviv: Kalvariia. 192. [in Ukrainian].
11. Kozheliianko Vasyl. [Kozheliianko Vasyl] Pysmennyky Ukrainy: dovidnyk. Dnipropetrovsk, 1996. 129. [in Ukrainian].
12. Krasnova L. (1997). Do problemy analizu ta interpretatsii khudozhnoho tvor. [On the problem of analysis and interpretation of a literary work] Drohobych, 148. [in Ukrainian].
13. Lilyk O. (2013) U prostori suchasnoi alternatyvnoi istorii: materialy do vyvchennia romanu Vasylia Kozheliianka «Terorium». [In the space of modern alternative history: materials for the studying of Vasyl Kozheliianko's novel "Terrorium"] Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli. 3. 30–34. [in Ukrainian].
14. Marko V. (1999). Osnovy analizu literaturnoho tvor. [Fundamentals of literary analysis] Dyvoslovo. 10. 38–41. [in Ukrainian].
15. Tsvyk L. (2009) Vulytsia avtora «Defiliady»: (pro V. Kozheliianka). [Street of the author of "Defilade" about V. Kozheliianko] Uriadovi kurier.. 18 liut. 29. 13. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 12.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.08.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

